

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

תקני צפיפות מותרת במקומות בילוי

- סקירה משווה -

כ"א באדר תש"ע

7 במרס 2010

כתיבה: איתי פידלמן

אישור: הודיה קין, ראש צוות

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשתו של חבר הכנסת אלכס מילר ועניינו סקירה משווה של תקני הצפיפות המותרת במקומות בילוי.¹

בשנים האחרונות התרחשו ברחבי העולם מספר אסונות במקומות בילוי. במקרים מסוימים הצפיפות הוגדרה כגורם העיקרי להתרחשות האסון, ובמקרים אחרים (כגון שריפה שפרצה במקום או אירוע חירום אחר) היא הוגדרה כגורם שהשפיע באופן מכריע על כמות הנפגעים וחומרת פגיעתם.

כאשר בוחנים את תקן הצפיפות המותרת במקומות בילוי (המכונה "מקדם התפוסה" - וראו להלן), יש להתייחס לשני פרמטרים מרכזיים נוספים הנוגעים לבריאות במקומות בילוי – מספר דרכי היציאה ממקומות הבילוי ורוחבן. במסמך יוצגו ההוראות הקבועות בחקיקה בישראל ובמדינות נוספות באשר לפרמטרים אלה ולאחר מכן תוצג התייחסות קצרה של גורמי מקצוע בישראל לנושא זה.

מן המסמך עולים הממצאים העיקריים הבאים:

- סוגיית הצפיפות המותרת במקומות בילוי (כמו גם היבטים נוספים של בטיחות במקומות אלה) מוסדרת בישראל בשלושה דברי חקיקה: חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג-1962 ותקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאים ואגרות) (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008.

- בהתאם לתקנות התכנון והבניה, **מקדם התפוסה** (שטח רצפה לנפש בחדר או בחלק מבניין) **המקובל בישראל עומד על 1 מ"ר לאדם**.

- **מספר דרכי היציאה נקבע בתקנות אלה בהתאם למספר המבליים המקסימלי האפשרי במקום:**

- במקום היכול להכיל בין 50 ל-500 איש יהיו 2 יציאות;
- במקום היכול להכיל בין 500 ל-1000 יהיו 3 יציאות;
- במקום היכול להכיל יותר מ-1000 איש יהיו 4 יציאות.

על רוחבן של כל דרכי היציאה להיות לפחות 1.1 מטר.

- נוסף על התנאים הקבועים בחוק, במסגרת תהליך קבלת רישיון עסק **רשאי הרשות המאשרת (המשטרה, כיבוי-אש, ועדת תכנון ובניה ומשרד הבריאות) לקבוע תנאי בטיחות מיוחדים לקבלת הרישיון בהתאם למאפיינים הספציפיים של העסק.**

- בישראל, הגוף המרכזי האחראי על הבטיחות במקומות בילוי הוא משטרת ישראל. בשאר המדינות שנבדקו במסמך, סמכות זו נתונה לרוב בידי רשות הכבאות במדינה.

- **בהשוואה ליתר המדינות שנבדקו במסמך, תקן הצפיפות המותרת בישראל (כלומר, מקדם התפוסה האמור) מחמיר יותר ולעיתים אף גבוה פי שניים ויותר מהמקובל באותן מדינות.** בהתאם לכך, הצפיפות המותרת במקומות בילוי במדינות אלה גבוהה יותר מאשר בישראל. באנגליה, בניו-זילנד ובסקוטלנד מקדם התפוסה עומד על 0.5 מ"ר לאדם, ואילו בארה"ב הוא נע בין 0.46 ל-0.65 מ"ר לאדם, בהתאם לגודל המבנה.

¹ הכוונה למקומות בילוי סגורים, שאינם תחת כיפת השמיים.

- באשר למספר דרכי היציאה מהמבנה ורוחבן, התקן בישראל דומה לזה הקיים בשאר המדינות שנבדקו במסמך.
- גורמי מקצוע העוסקים בנושא בישראל סבורים כי קיימת חשיבות בשמירה על מקדם התפוסה הגבוה ועל שאר אמצעי הבטיחות הקיימים. לדבריהם, תנאים אלה נקבעו בהתחשב בתרבות הבילוי בישראל, כאשר הגדלת הצפיפות במקומות בילוי (באמצעות קביעת מקדם תפוסה נמוך יותר) תגביר באופן משמעותי את הסכנה למבלים.

1. צפיפות יתר במקומות בילוי – רקע

סוגיית הצפיפות במקומות בילוי עולה על סדר היום הציבורי בעולם אחת לכמה זמן בעקבות אסונות במקומות אלה. בין האסונות המוכרים שנגרמו באופן ישיר כתוצאה מצפיפות יתר, או שהיקף חומרתם גדל באופן משמעותי בעקבות הצפיפות, ניתן למנות את מנוסת הבהלה במועדון לילה בשיקגו בשנת 2003 שגרמה למותם של 21 בני-אדם; שריפה גדולה במועדון שבאונס-אירס שבארגנטינה בשנת 2004, שבה נהרגו 194 בני-אדם; ושריפה במקום בילוי בעיר פרס שברוסיה בדצמבר 2009, שבה נספו יותר מ-150 בני-אדם. בשני האירועים האחרונים אומנם הוגדרה השריפה כגורם העיקרי לאסון, אולם בשני המועדונים היתה צפיפות גדולה במיוחד, ועקב כך רבים מן המבלים לא הספיקו לצאת מהם בביטחה, דבר שהוביל לעלייה משמעותית במספר הנפגעים.²

בישראל אירע אסון במקום בילוי עקב צפיפות יתר בפסטיבל המוסיקה שנערך בערד בשנת 1995, בו נמחצו למוות שלושה בני-נוער בהופעת רוק. מחקירת האירוע עלה כי להופעה נמכרה כמות כרטיסים גדולה מהמכסה שאושרה על-ידי המשטרה, דבר שגרם לצפיפות רבה בתוך המתחם ולמותם של בני הנוער.³

בחודשים האחרונים סגרה משטרת ישראל כמה מועדונים שהכילו מספר רב של מבלים, הרבה מעבר למה שהותר להם על-פי חוק.⁴

הצפיפות עשויה לכשעצמה להיות הגורם המרכזי לאסון, כאשר מספר גדול של מבלים במקום סגור עלול לגרום לדחוק, למחסור באוויר ובסופו של דבר גם להימחצות של מבלים. במקרה של גורם אחר לאסון, כגון שריפה, הצפיפות מוגדרת פעמים רבות כגורם המשפיע במידה ניכרת על כמות הנפגעים באסון ועל חומרת פגיעתם.⁵

לפיכך, בחינה ממצה של סוגיית הבטיחות במקומות בילוי צריכה להיעשות בשני היבטים: תקן הצפיפות המקסימאלית המותרת במבנה ואפשרות המילוט הבטוחה של המבלים בעת אירוע המחייב פינוי מיידי. באשר להיבט אחרון זה, יש לבחון גם את התקינה הנוגעת למספר דרכי היציאה מהמבנה, רוחבן,

² <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/americas/08/19/argentina.club.deaths/index.html>

ו- <http://en.rian.ru/russia/20091209/157165869.html>

תאריך כניסה: 14 בפברואר 2010.

³ שמעון איפרגן, "אסון ערד: 5 בעלי תפקידים הורשעו בגרימת מוות ברשלנות", YNET, תאריך כניסה: 3 במרץ 2010.

<http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-1131288,00.html>

⁴ נטע אלכסנדר, "המשטרה נגד המועדונים: סוף שבוע ללא מסיבות בתל-אביב, עכבר העיר, תאריך כניסה: 15 בפברואר

2010. http://www.mouse.co.il/CM.articles_item.778,209,43853,.aspx, ו-אבי כהן, "מועדונים בתל-אביב נסגרו

בגלל צפיפות יתר", תאריך כניסה: 15 בפברואר 2010. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3525316,00.html>

⁵ מתוך חוברת קווים מנחים להתנהגות בטוחה במהלך בילויים של עיריית לונדון:

[http://www.cityoflondon.gov.uk/NR/rdonlyres/E4E0FE3A-9F8E-4182-AFBF-](http://www.cityoflondon.gov.uk/NR/rdonlyres/E4E0FE3A-9F8E-4182-AFBF-31C83E74C03A/0/SS_LDPF_safer_nightlife.pdf)

[31C83E74C03A/0/SS_LDPF_safer_nightlife.pdf](http://www.cityoflondon.gov.uk/NR/rdonlyres/E4E0FE3A-9F8E-4182-AFBF-31C83E74C03A/0/SS_LDPF_safer_nightlife.pdf), עמוד 22. תאריך כניסה 14 בפברואר 2010.

המרחק בין יציאות החירום אל מחוץ לבניין, רוחב המסדרונות המובילים החוצה ועוד. כמו כן, יש לבחון את שאר האמצעים הקשורים באופן מובהק לבטיחות אש כגון: אמצעי כיבוי האש במתחם, עמידותם של חומרי הבנייה לשריפה ועוד.

בשל רוחב היריעה בסוגיית בטיחות מבנים, מסמך זה מתמקד כאמור בשלושה פרמטרים מרכזיים: **הצפיפות המקסימלית המותרת במקומות בילוי** (מקדם התפוסה), **מספר דרכי היציאה מהם ורוחבן**. יתר דרישות הבטיחות יוצגו בקצרה ובהקשר הישראלי בלבד.

התפוסה המקסימלית המותרת במקום מוגדרת באמצעות "מקדם התפוסה", הנמדד במטר רבוע לנפש (להלן - מ"ר).⁶ **תפוסה זו נקבעת בהתאם לשני משתנים עיקריים - גודלו של הבניין והשימוש שנעשה בו** (מקום בילוי, מבנה למגורים, מוסד חינוך, בית-חולים, בית-כלא, תעשייה ועוד). מספר דרכי היציאה מהמבנה נגזר ממקדם התפוסה שנקבע לאותו מבנה.

2. המצב החוקי בישראל

סוגיית הבטיחות במקומות בילוי מוסדרת בישראל בשלושה דברי חקיקה עיקריים: חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג-1962 ותקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאים ואגרות) (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008.

סעיף 1(א) לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968 קובע כי כדי להבטיח מספר מטרות, ביניהן, שלום הציבור ובטיחותם של השוהים במקום העסק או בסביבתו, שר הפנים רשאי לקבוע בצווים את העסקים הטעונים רישוי. סעיף 11א(א) לחוק קובע, כי שר העבודה רשאי להתקין לעסקים טעוני רישוי⁷ תקנות בעניין בטיחותם של הנמצאים במקום העסק או בסביבתו. **לדברי מר אשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה במשרד הפנים, תקנות מכוח חוק זה לא הותקנו מעולם.**⁸

סעיף 2(א) לחוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג-1962 קובע כי שר הפנים, בהתייעצות עם השר לביטחון פנים, רשאי להתקין תקנות בדבר בטיחות ב"אסיפות" המתקיימות באולמות המיועדים לכך או במקומות אחרים (כאשר לענייננו, מועדוני בילוי נחשבים כאולמות אסיפה)⁹. על התקנות להתייחס, בין השאר, למספר המקסימאלי של הרשאים להיכנס למקום האסיפה בשים לב לשטחו, ולהצגת מודעות בדבר מספר זה ומודעות אחרות הנוגעות לבטיחות הקהל.¹⁰ מכוח חוק זה הותקנו תקנות הבטיחות במקומות ציבוריים (אסיפות), התשמ"ט-1989, הקובעות כי "במקום אסיפות קבוע, עם מושבים לא קבועים, לא יפחת השטח לנפש מ-1 מ"ר".¹¹

עם זאת, תנאים אלה ותנאים נוספים נקבעו בתקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאים ואגרות) (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008. **בכל הנוגע לצפיפות המותרת במקומות בילוי, נקבע כי מקדם התפוסה (כאמור, השטח במ"ר לנפש) באולם אסיפה ללא מקומות ישיבה הוא אדם אחד לכל 1 מ"ר.**

⁶ מתוך: תקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאים ואגרות) (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008.
⁷ בהתאם לצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה-1995, עסקים לעינוג ציבורי, ביניהם אצטדיונים, אולמות ספורט, תיאטראות וקולנועים, דיסקוטקים, מקום לעריכת מופעים ועוד, הם עסקים "טעוני רישוי". למידע נוסף ראו: http://www.police.gov.il/meida_laezrach/meida_clali/security/claliZehirut/Pages/rishyun_lesek.aspx. תאריך כניסה: 15 בפברואר 2010.

⁸ אשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה, משרד הפנים, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2010.
⁹ עופר יצחק, ראש מדור רישוי במחלקת אבטחה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 14 בפברואר 2010.
¹⁰ חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג-1962, סעיף 2 (א) 4-5.
¹¹ סעיף 10 לתקנות. עוד יצוין כי מכיוון שמסמך זה מתמקד בעיקר במועדונים ובמקומות בילוי בו לא מוצבים כיסאות, סעיף זה פחות רלוונטי לענייניו של המסמל.

השטח הנמדד לחישוב זה הוא השטח נטו של אולם האסיפה, כלומר "שטח פנים החדר או האולם הנמדד בין הקירות".¹²

באשר לדרכי היציאה מן הבניין (יציאות חירום), מספרן נגזר מכמות האנשים הנמצאים במקום. התקנות קובעות כי:

- בחדר או באולם היכול להכיל בין 50 ל-500 איש - יהיו לפחות 2 פתחי יציאה;
- בחדר או באולם היכול להכיל בין 500 ל-1000 איש - יהיו לפחות 3 פתחי יציאה;
- בחדר או באולם היכול להכיל 1000 איש ומעלה - יהיו לפחות 4 פתחי יציאה.

רוחבה של כל דלת יציאה נקבע בהתאם לשימוש שנעשה בבניין. רוחבה של דלת יציאה ממקום התקהלות בתפוסה העולה על 100 איש יהיה 1.1 מטר.¹³

עוד נקבע בתקנות התכנון והבניה, בין השאר הוראות אלה:

- רוחבו המינימאלי של הפרוזדור המהווה חלק מדרך היציאה יהיה בין 1.1 ל-1.3 מטר;¹⁴
- גובהו של פרוזדור היציאה יהיה לפחות 2.2 מטר;
- בדלת המשמשת ליציאה ממבנה שתפוסתו עולה על 100 איש תותקן ידית בהלה המאפשרת פתיחה קלה ומהירה של הדלת במקרה חירום;¹⁵
- דלת עמידת אש תותקן במקרים מסוימים. לחילופין, פרוזדורים ומדרגות ייבנו מחומרים העמידים לאש;¹⁶
- כמות ומיקום מתזים לכיבוי אש.

נוסף על התנאים הקבועים בתקנות, "הרשות המאשרת" רשאית לקבוע הגבלות נוספות להבטחת שלומם של המבלים במסגרת רישיון עסק.¹⁷ בשלב זה, בודקים ארבעת הגופים המהווים את "הרשות המאשרת" (המשטרה, כיבוי-אש, ועדת תכנון ובניה ומשרד הבריאות) את מאפייני העסק, והם רשאים לקבוע תנאים מיוחדים לקבלת הרישיון בהתאם למאפיינים הספציפיים של העסק.¹⁸ בכל הנוגע למקומות בילוי, רשאית המשטרה במסגרת הרישיון להוסיף על התנאים הבסיסיים (הקבועים בחוק) או לגרוע מהם.¹⁹ לדוגמה: תקנות התכנון והבניה קובעות כי במקום התקהלות בתפוסה העולה על 100 איש, רוחבה של דלת היציאה תהיה לפחות 1.1 מטר. עם זאת, למועדונים מסוימים נקבעו ברישיון העסק

¹² פרק ב', סימן י"ב, טבלה 3.2.12.2 - מקדמי תפוסה.

¹³ פרק ב', סימן א'

¹⁴ פרק ב', סימן י"ב, טבלה 3.2.12.5. בחלק זה בתקינה אין הגדרה מפורשת לרוחב היציאות במועדונים או במקומות התקהלות, אלא נקבע כי רוחב היציאה יקבע בהתאם לסוג הבניין הדומה לו ביותר לפי המפורט בחוק. לחישוב זה השתמשנו בבניין תעשייה - 1.1 מטר ובניין מסחרי - 1.3 מטר.

¹⁵ פרק ב', סימן א', סעיף 3.2.1.21.

¹⁶ לדוגמה: פרק ב', סימן ה', סעיף 3.2.5.2 (9) קובע כי בדלת המותקנת במוצא אופקי תתקיים עמידות אש למשך 30 דקות.
¹⁷ ראו בין היתר, חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, 3(א) ואשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה, משרד הפנים, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2010.

¹⁸ שם.

¹⁹ מתוך אתר האינטרנט של משטרת ישראל,

<http://www.police.gov.il/meida laezrach/meida clali/security/claliZehirut/Pages/rishyun lesek.aspx>. תאריך

כניסה: 16 בפברואר 2010.

תנאים מחמירים יותר, לפיהם רוחב דלתות היציאה יהיה לפחות 1.65 מטר ובמקרים מסוימים אף 2.2 מטר ויותר.²⁰

בהתייחס למקרים שבהם סגרה המשטרה מועדונים עקב צפיפות יתר, טוען סגן-ניצב עופר יצחק, ראש מדור רישוי במחלקת אבטחה במשטרת ישראל²¹, כי מועדונים רבים בישראל עוברים על החוק ומסכנים את המבלים בכך שהם מכניסים כמות גדולה מאוד של אנשים, הרבה מעבר למה שהחוק ורישיון העסק שלהם מתיר.²²

3. סקירה משווה

הסדרת השמירה על שלום המבלים, ובכלל זה הסדרת סוגית הצפיפות המותרת במקומות בילוי ברחבי העולם, היא נרחבת ומקיפה ולרוב מוסדרת במסגרת כללי בטיחות אש במקומות ציבוריים. בפרק שלפנינו תוצג ההסדרה של שלושת הפרמטרים המרכזיים בנושא הנדון בכמה מדינות.

3.1 אנגליה

בחוק הרישוי הבריטי משנת 2003 (Licensing Act) נקבעו ארבע מטרות מרכזיות, ביניהן השמירה על שלום הציבור. אחת הדרכים למימוש מטרה זו היא באמצעות שמירה על כללי בטיחות אש במקומות ציבוריים.

צו הרפורמה הרגולטורית לבטיחות אש משנת 2005 [The Regulatory Reform (Fire Safety) Order], הוא הצו המסדיר את מכלול הנושאים הקשורים לבטיחות אש במקומות ציבוריים. בהתאם לצו, כל אדם שמבנה ציבורי נמצא בתחום אחריותו, חייב לבצע הערכה של הסכנה לפריצת שריפה בו ולנקוט בצעדים הדרושים כדי להבטיח את שלום הנמצאים בבניין במקרה חירום כזה או אחר.²³

מקדם התפוסה, מספר דרכי היציאה ורוחבן אינם מעוגנים בצו זה, אלא מצוינים בקווים המנחים שרשות הכבאות פרסמה בנוגע למבנים ציבוריים, ביניהם, מקומות בילוי. בהתאם לקווים המנחים הללו:²⁴

- **מקדם התפוסה המקובל נע בין 0.3 ל-0.5 מ"ר לאדם** (דהיינו פי שניים עד שלושה מכמות המבלים המותרת בישראל למ"ר).²⁵

- **מספר דרכי היציאה:**

- במקום המכיל עד 60 איש – יציאה אחת;

²⁰ תנאים לפי סעיף 7 לחוק רישוי עסקים תשכ"ח-1968. פריט 7.7 א. ט. (מופעים וירידים) תנאים (ספטמבר 1998), סעיף 7 ג'. לדברי סגן-ניצב עופר יצחק, למרות שתנאי זה נקבע ברישיון עסק של מופעים וירידים, במקרים רבים הוא מוחל גם על מועדונים ומקומות בילוי אחרים.

²¹ עופר יצחק, ראש מדור רישוי עסקים במחלקת אבטחה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 21 בפברואר 2010.

²² סמכותה של המשטרה לסגור מועדונים עקב הצפיפות הרבה מעוגנת במספר חוקים. לדוגמה, מכוח חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, גוף החורג מתנאי רישיון העסק (במקרה של מועדונים מקדם התפוסה עומד על 1 מ"ר לאדם), ניתן לשלול את רישיונו ולסגור אותו.

²³ אתר הממשלה הבריטית לקהילות ורשויות מקומיות (Communities and Local Governments),

²⁴ <http://www.communities.gov.uk/fire/firesafety/firesafetylaw>. תאריך כניסה: 22 בפברואר 2010.

²⁵ על-פי רוב מקדם התפוסה של 0.3 מ"ר לאדם הוא בהופעות תחת כיפת השמיים ומקדם התפוסה של 0.5 מ"ר לאדם הוא במועדונים ובמקומות בילוי.

- במקום המכיל בין 60 ל-240 איש – לפחות 2 יציאות;
- במקום המכיל יותר מ-240 איש – מספר דרכי היציאה יחושב בהתאם לנוסחה הבאה:
חלוקת מספר המבלים המקסימלי ב-15 ומכפלת התוצאה ב-7.5 ס"מ. מחישוב זה מתקבל סך הרוחב של דלתות היציאה הנדרש במקום (זאת מכיוון שעל כל 15 איש נוספים מעל 240 יש להוסיף 7.5 ס"מ לרוחב הדלת). את התוצאה יש לחלק ברוחב הדלת המינימלי, כמפורט להלן.

● רוחב היציאה נקבע גם הוא בהתאם למספר האנשים בו:

- במקום המכיל בין 60 ל-120 איש - רוחב היציאה לא יפחת מ-75 ס"מ;
- במקום המכיל למעלה מ-120 איש - רוחב היציאה לא יפחת מ-105 ס"מ.

להלן דוגמה הממחישה את הנוסחה לחישוב מספר דרכי היציאה במועדון היכול להכיל 600 מבלים:

$$\frac{\left(\frac{600}{15}\right) \times 7.5}{105} = 3$$

כאמור, הפרמטרים האמורים אינם מעוגנים בחקיקה עצמה, והרשויות המקומיות השונות מוסמכות לקבוע את הפרמטרים הללו במבנים הציבוריים שנמצאים בשטח שיפוטן. עם זאת, רובן קובעות את הדרישות האמורות בהתאם לאלו שהומלצו בחוברת הקווים המנחים של רשות הכבאות שצוינו לעיל.²⁶

3.2. ארה"ב

לא קיימת חקיקה פדראלית בנושא זה בארה"ב. עם-זאת, קיימים תקנים פדראליים בנושא וכל מדינה רשאית לבחור אם וכיצד לאמץ את התקנים האלו בחקיקתה.

הגוף האחראי על קביעת מקדם התפוסה ותקנים אחרים בנושא בטיחות במקומות בילוי הוא ארגון כיבוי האש הלאומי (National Fire Protection Association – NFPA), המעדכן אותם אחת ל-3 שנים.

התקן לצפיפות המותרת במקומות בילוי ודרכי היציאה מהם הוא ה-"NFPA 101", שעודכן לאחרונה בשנת 2009. על-פי תקן זה, מספר האנשים המקסימאלי המותר במקומות אלה תלוי בגודל המבנה ובייעודו. במועדונים ללא מקומות ישיבה קבועים, המיועדים לאכלס ריכוז גבוה של אנשים, נקבעו מקדמי התפוסה הבאים:²⁷

- במועדונים הקטנים מ-930 מ"ר - מקדם התפוסה המומלץ הוא אדם ל-0.46 מ"ר.
- במועדונים הגדולים מ-930 מ"ר - מקדם התפוסה המומלץ הוא אדם ל-0.65 מ"ר.

²⁶ למידע נוסף ראו: <http://www.cornwall.gov.uk/default.aspx?page=7295>, http://www.northyorksfire.gov.uk/cms_media/files/public_guidance_note_assessing_occupancy_in_licence_d_premises.doc ו- <http://www.westyorksfire.gov.uk/fireSafety/pans/FS-PAN005-TentedStructures.pdf>. תאריך כניסה: 23 בפברואר 2010.

²⁷ סעיפים 13.1.7.1.1-2.

במועדונים ללא מקומות ישיבה קבועים שאינם מיועדים לאכלס ריכוז גבוה של אנשים, התקן המומלץ הוא אדם ל-1.4 מ"ר.²⁸

כמו בישראל, מספר דרכי היציאה נקבע בהתאם למספר המבלים:

- במקום היכול להכיל בין 50 ל-500 איש – יהיו לפחות 2 יציאות;
- במקום היכול להכיל בין 500 ל-1000 איש – יהיו לפחות 3 יציאות;
- ובמקום היכול להכיל 1000 איש או יותר – יהיו לפחות 4 יציאות.²⁹

רוחב היציאה חייב להיות לפחות 32 אינץ' (81 סנטימטר), למעט במבנים חריגים כגון מתקני מעצר או בתי-כלא.³⁰

מבדיקת התקנים במספר מדינות בארה"ב (איידהו,³¹ קליפורניה³² ואילינוי³³) עולה, כי מדינות אלה אימצו את תקן ה-NFPA, כאשר בקליפורניה ובאילינוי נקבע התקן המחמיר יותר בכל הנוגע למקדם התפוסה, כלומר, 0.65 מ"ר לאדם, ללא קשר לגודלו של המקום.

3.3. גרמניה – פרנקפורט³⁴

בגרמניה סוגיית הבטיחות במקומות בילוי מוסדרת ברמה המקומית. לדוגמה, בעיר פרנקפורט תקנות הצפיפות והבטיחות נקבעות על-ידי שירותי כיבוי האש ואגף הרישוי בעירייה. **מקדם התפוסה במקומות בילוי בעיר עומד על 0.5 מ"ר לאדם.** מספר היציאות ורוחבן נקבע לפי מספר המבלים במקום, כאשר לכל 200 איש נדרשת דלת יציאה אחת שרוחבה 1.2 מטר.

3.4. ניו-זילנד

מקדם התפוסה בניו-זילנד נע בין 0.5 ל-0.6 מ"ר לאדם, תלוי בייעוד מקום הבילוי. בבארים הוא עומד על 0.5 מ"ר לאדם ואילו במועדונים מקדם התפוסה עולה ל-0.6 מ"ר לאדם.³⁵ מספר היציאות נקבע בדומה לישראל בהתאם לתפוסה במקום:

- עד 50 איש - יציאה אחת;
- בין 51 ל-500 איש - 2 יציאות;
- בין 501 ל-1000 איש - 3 יציאות.

²⁸ סעיף 7.3.1.2. מקדם תפוסה זה מתייחס למקומות שבהם נמצא ציוד או ריהוט שאינו מקובע כגון מסעדות או בתי-קפה (בניגוד לבתי-קולנוע בהם ישנם מושבים מקובעים), אך כן ניתן להסב אותם במידת הצורך למועדון.

²⁹ סעיף 7.4.1.2.

³⁰ סעיף 7.2.1.2.3.2.

³¹ האגף לבנייה בטוחה באיידהו, http://dbs.idaho.gov/safety_code/040.html#10, תאריך כניסה: 18 בפברואר 2010.

³² אתר האגף ליערנות ולכיבוי אש של מדינת קליפורניה, <http://osfm.fire.ca.gov>, תאריך כניסה 18 בפברואר 2010.

³³ הרשות לכבאות של מדינת אילינוי,

http://www.state.il.us/osfm/Techservices/PDFs/How_to_Calculate_Occupant_Load.pdf, תאריך כניסה 21 בפברואר 2010.

³⁴ המידע על גרמניה נמסר על-ידי אשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה, משרד הפנים, פקס, 16 בפברואר 2010.

³⁵ האגף לבתים ובנייה בניו-זילנד (Department of building and housing), <http://www.dbh.govt.nz/UserFiles/File/Publications/Building/pdf/F6-visibility-in-escape-routes.pdf>, תאריך כניסה: 23 בפברואר 2010.

- מעל 1000 איש לפחות 4 יציאות.

רוחב היציאות יחושב על-פי מכפלת תכולת האנשים במקום ב-0.7 סנטימטר וחלוקת התוצאה במספר דרכי היציאה הנדרש במקום.³⁶ לדוגמה: במועדון שיכול להכיל 700 מבליים, מספר דרכי היציאה יהיה 3, כאמור, ועל כן רוחב כל-אחת מהן יהיה כ-1.6 מטר, בהתאם לחישוב האמור.³⁷

3.5. סקוטלנד

בדומה לאנגליה, תקנות הסטנדרטיזציה בבנייה (Building Standard Regulations)³⁸ קובעות כי **מקדם התפוסה המקובל במקומות בילוי נע בין 0.3 ל-0.5 מ"ר לאדם**, כאשר על-פי רוב במועדונים הוא עומד על 0.5 מ"ר לאדם.³⁹ מספר היציאות נקבע בהתאם למספר האנשים במקום: עד 60 איש - לפחות יציאה אחת, בין 61 ל-600 איש – לפחות 2 יציאות, ויותר מ-600 איש – לפחות 3 יציאות. אין דרישה בחוק לרוחב מינימאלי של היציאות.

4. התייחסות גורמי המקצוע בישראל

כאמור, מקדם התפוסה הקיים היום בישראל מחמיר בהשוואה לזה הקיים במדינות אחרות. כלומר, מספר המבליים המקסימאלי במקומות בילוי ברחבי העולם גבוה לעיתים אף פי שניים או שלושה מאשר בישראל. לצורך הסבר אפשרי להבדל זה, פנינו לגורמי המקצוע האמונים על קביעת התקנים בנושא זה בישראל.

לדברי סגן-ניצב עופר יצחק, ראש מדור רישוי עסקים במחלקת אבטחה במשטרת ישראל, מקדם התפוסה הקיים היום קבוע בתקנות התכנון והבניה עוד בעבר.⁴⁰ לדבריו, **לאחר התייעצות עם גורמי מקצוע הוחלט כי מקדם התפוסה הנוכחי מבטיח את שלום הציבור, הן מבחינת הביטחון והן מבחינת השמירה על הסדר הציבורי, וכי אין לשנות את המצב הקיים.**⁴¹

על דברים אלה הוסיף מר חיים תמם, סגן מפקח כבאות ראשי בשירותי הכבאות וההצלה, כי **מקדם התפוסה הנוכחי ומספר היציאות ורוחבן נקבעו לאחר דיונים מעמיקים בנושא, וכי אין צורך לשנותם.** לדבריו, העובדה כי בישראל, בניגוד למדינות אחרות, לא אירעו אסונות המוניים כתוצאה מצפיפות או החמירו בעקבותיה, מוכיחה כי הנושא מוסדר בצורה המיטבית כיום. נוסף על כך, לנוכח תרבות הבילוי בחברה הישראלית ותופעת האלימות הרווחת, בעיקר במועדונים ובמקומות בילוי, הגדלת הצפיפות המותרת במקומות בילוי תגדיל את הסיכון לאלימות בהם. כמו כן ביקש מר תמם להוסיף כי גם כיום,

³⁶ מתוך אתר האינטרנט של מחוז Thames Coromandel, <http://www.tcdc.govt.nz/PageFiles/4557/Form%20510%20screen%20single%20page%20format%20for%20internet.pdf>. תאריך כניסה: 23 בפברואר 2010.

³⁷ החישוב נעשה בצורה הבאה: במידה וישנם 700 איש סך רוחב היציאות יהיה 4.9 מטר (700 כפול 7 מילימטר). את הסכום הזה מחלקים ב-3 (מכיוון שבמקום המכיל בין 501 ל-1000 איש יהיו 3 יציאות) וכך יוצא 1.6 מטר לכל יציאה.

³⁸ תקנה זו עברה מספר שינויים בין השנים 1990 ל-1999.

³⁹ <http://www.scotland.gov.uk/library2/br/br-00.asp>, תאריך כניסה: 23 בפברואר 2010.

⁴⁰ לדבריו, הקביעה כי מקדם התפוסה במקומות בילוי סגורים יהיה 1 מ"ר לאדם היה קבוע בחוק עוד לפני שהמשטרה נדרשה לעסוק בנושא הצפיפות במקומות אלה. בכל הנוגע למקדם התפוסה במקומות בילוי תחת כיפת השמיים, כלומר, הופעות וקונצרטים, מקדם התפוסה נקבע על-ידי המשטרה גם כן על 1 מ"ר לאדם לאור ניסיון העבר באירועים מסוג זה ובעיקר כלקח מאסון ערד.

⁴¹ עופר יצחק, ראש מדור רישוי עסקים במחלקת אבטחה, משטרת ישראל, שיחת טלפון 21 בפברואר 2010.

רבים מבעלי המועדונים אינם ממלאים לגמרי אחר תנאי רישיון העסק, בעיקר בכל הנוגע לבטיחות אש ולצפיפות המותרת. לדבריו, הקטנת מקדם התפוסה עלולה להחריף את המצב הנוכחי.⁴²

לדברי מר אשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה במשרד הפנים, דרישות הבטיחות הקיימות בחוק נקבעו על-ידי הגורמים המוסמכים לכך ועל כן הן מקובלות עליו.⁴³

מנגד, יצוין כי בעלי מועדונים ומבליים טוענים כי מקדם התפוסה הקיים כיום הוא מיושן ביחס לעולם וכי תקן של אדם אחד לכל 1 מ"ר גורם לכך שמועדון יהיה "ריק למחצה", דבר שפוגע בצורה קשה באווירה במקום ובפרנסתם של בעלי המועדונים.⁴⁴

⁴² חיים תמס, סגן מפקח כבאות ראשי בשירותי הכבאות וההצלה, שיחת טלפון, 16 בפברואר 2010.

⁴³ אשר גרנר, ראש אגף רישוי עסקים ואתרי רחצה, משרד הפנים, שיחת טלפון, 17 בפברואר 2010.

⁴⁴ http://www.mouse.co.il/CM.articles_item,1314,209,44183,.aspx, תאריך כניסה 22 בפברואר 2010.

